

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра філософії

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до СРС з дисципліни

«Філософія»

**для бакалаврів денної форми навчання для
спеціальностей:**

191 – «Архітектура та містобудування», освітні програми:

«Архітектура та містобудування»

132 – «Матеріалознавство», освітні програми:

«Композиційні та порошкові матеріали, покриття»

Методичні рекомендації для підготовки СРС з дисципліни «Філософія» для бакалаврів денної форми / для спеціальностей: 191 – «Архітектура та містобудування», освітні програми: «Архітектура та містобудування» 132 – Матеріалознавство», освітні програми: «Композиційні та порошкові матеріали, покриття»

Укладачі: Дєвочкіна Н.М., Коваль В.М. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2025. – 30 с.

Методична розробка містить загальні положення щодо опанування дисципліни «Філософія», тематику самостійної роботи студентів.

Укладачі:

канд. філос. н., доцент, доцент каф. філософії Наталія Дєвочкіна, ст. викладач кафедри філософії Вікторія Коваль

Відповідальний за випуск:

доцент, канд. філос. наук Арсєнтьєва Г. О.

Затверджено на засіданні кафедри філософії,
протокол № 7 від 06.05. 2025р.

Рекомендовано до видання НМК гуманітарного факультету,
протокол № 8 від 12.06. 2025 р.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Філософія»	4
2. Зміст та методичні поради по організації самостійної роботи студентів денної форми навчання з курсу філософії	6
3. Перелік питань, доповідей та презентацій з курсу філософії	11
4. Методичні поради до виконання контрольної роботи	18
5. Перелік питань до заліку з курсу філософії	26
6. Література для самостійного опрацювання з курсу філософії	28

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

Дисципліна «Філософія» входить до циклу дисциплін загальної підготовки, що забезпечують формування когнітивної, світоглядної, соціально-адаптивної, загальнокультурної компетенцій бакалаврів. Дисципліна сприятиме розвитку гнучкості мислення, устремлінню студентів до постійного професійного вдосконалення, особистісного зростання і самореалізації.

Предметом вивчення навчальної дисципліни вивчення навчальної дисципліни виступає філософія як феномен культури, світовий історико-філософський процес, система філософського знання, включаючи сучасні філософські концепції та основні філософські проблеми надання знань з філософії як світогляду людини, або сукупності поглядів на світ у цілому та ставлення людини до цього світу, в розумінні онтологічних, гносеологічних, аксіологічних і соціальних проблем буття

Метою викладання дисципліни «Філософії» є розвиток когнітивних компетенцій студентів, формування у них інтелектуальної мобільності шляхом опанування різних стилів мислення і розвитку здатності до успішної соціальної адаптації; що допомагає зорієнтуватися у складних, строкатих, розмаїтих проявах суспільного життя і виробити власну соціальну позицію.

Завданням вивчення дисципліни є:

- усвідомлення загальних засад розвитку філософії, передумов її виникнення, логіку розгортання основних напрямків й тенденцій; опанування основних етапів розвитку стародавньої, західноєвропейської і української філософської думки;
- опанування змісту історико-культурного розвитку людства як процесу розвитку світової філософської думки;
- формування навичок творчого мислення, вміння обґрунтовувати власну думку;
- сприяння формуванню у студентів гуманістичних цінностей.

«Філософія» є однією з дисциплін гуманітарного циклу, який у навчальному плані спеціальності забезпечує громадянську та суспільно-виховну підготовку випускників вищої школи. Роль і призначення курсу полягає у збагаченні студентів знаннями про основні проблеми світової філософії, її поняття, категорії, ідеї, теорії. Викладання означеного курсу має забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності та сприяти формуванню світоглядно-методологічної культури мислення; розширити та поглибити пізнавально-орієнтаційні знання студентів, майбутніх

спеціалістів, у сучасній соціальній реальності; сформувати творчий підхід до пізнання природних і соціальних явищ.

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій

Здатність працювати в команді.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства

Фахові компетентності:

Здатність застосовувати фундаментальні наукові факти, концепції, теорії, принципи для розв'язування професійних задач і практичних проблем галузевого машинобудування.

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Змістовні результати навчання.

- Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.
- Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.
- Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.
- Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загально-гуманітарної проблематики.
- Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
- Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.
- Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
- Мати обізнаність у головних філософських методах і підходах, розуміти етико-практичну значущість філософського знання.
- Мати навички написання філософських текстів.

- Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.
- Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
- Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.
- Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.
- Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері професійної діяльності або навчання.
- Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
- Вміти застосовувати загально-гуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.
- Мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.
- Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Класична парадигма західноєвропейського філософствування
2. Філософія сучасного світу та у сучасному світі.

2. ЗМІСТ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З КУРСУ ФІЛОСОФІЇ

Самостійна робота

1. Філософія, її зміст, особливості, та роль у суспільстві.
2. Філософія Давнього Сходу. Антична філософія.

3. Середньовічна філософія. Філософія епохи Відродження.
4. Філософія Нового часу.
5. Німецька класична філософія.
6. Українська філософія.
7. Сучасна філософія (XIX-XXI ст.)

У відповідності до навчальної програми з курсу «Філософії» обсяг навчального навантаження для самостійної роботи складає 60 годин для денного відділення.

Уміння студентів самостійно працювати над вивченням конкретного предмета – важливий чинник підвищення якості їх підготовки. Самостійна робота студентів по опануванню курсу «Філософія» відбувається в наступних формах:

вивчення теоретичних основ курсу за конспектами лекцій та рекомендованою літературою;

- підготовка доповідей, презентацій за тематикою курсу;
- самостійне опрацювання додаткової літератури до тем лекційного курсу;
- самостійне опрацювання питань для підготовки до іспиту (самоконтроль засвоєння змісту лекційного курсу «Філософія»).

За змістом самостійна робота поділяється на групи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- виконання домашніх завдань;
- підготовка до рубіжного контролю;
- написання доповідей/ підготовка презентацій для студентів денного відділення;
- підготовка до складання іспиту.

В допомогу студентам у їх самостійній роботі викладач проводить індивідуальні консультації з дисципліни.

Самостійна робота над матеріалом лекцій.

Роль конспекту лекцій суто навчальна, він допомагає зафіксувати основні поняття і положення й у потрібний момент їх відтворити, наприклад, при написанні доповіді або підготовці презентацій. Конспект має , індивідуалізований характер. У навчальному тексті є інформація двох видів: основна і допоміжна. Основна має найістотніше значення для розкриття змісту теми або проблемних питань. До них належать: визначення наукових понять, теоретичних принципів тощо.

Зміст конспектування становить переробка основної інформації з метою її узагальнення і скорочення. Узагальнити —

означає подати її у загальній, схематичній формі: визначень, висновків, окремих заголовків, викладу основних результатів тощо. На лекції студент повинен використовувати деякі фрази як опорні, основна інформація на лекції записується повніше, бо вона становить опорний конспект, а допоміжна, як правило, дає можливість усвідомити логічні зв'язки та ієрархію понять.

Конспект містить: лекційну тему, план лекції, бібліографічні джерела, власне конспект матеріалу. Бажано виділяти основні положення і визначення. Форма звітності: рукописний конспект лекційних матеріалів. Перевірка та оцінювання конспекту відбувається за такими параметрами:

- чи вміє студент зорієнтуватися в загальній композиції лекції (визначити основні положення);
- чи виділена логіко-значеннєва канва повідомлення,
- чи зрозуміла студенту система викладу інформації в цілому, а також розвиток кожної окремої думки;
- чи виявлені “ключові” положення, тобто основні значеннєві віхи, на які “наизаний” зміст.

Вимоги до підготовки доповідей та презентацій.

Тему доповідей і презентацій студенти вибирають з наведеного нижче переліку. Першим кроком має бути ознайомлення з базовою літературою і складання робочого плану. Після аналізу додаткових джерел інформації складають остаточний план роботи. План роботи складається з наступних елементів:

- вступ;
- 2-3 питань, що розкривають зміст проблеми;
- висновки;
- список використаної літератури.

Розкриваючи зміст проблеми треба враховувати історію її становлення і сучасний стан. Кожне питання має закінчуватися чітко сформульованими висновками.

Список літератури повинен вміщувати не тільки підручники і посібники, але і монографії та наукові статті (не менше 2). Список літератури складається з 7-8 джерел. Фінальним етапом підготовки доповіді чи презентації є систематизація матеріалу, уточнення плану і оформлення роботи.

1. В електронному вигляді матеріал слід готувати у форматі MS Word, розмір сторінки А4 (всі поля – 2 см.), міжрядковий інтервал – 1,5, шрифт Times New Roman, 14 кегль. Абзацний відступ ставити автоматично 1,25 см. Всі міжабзацні інтервали 0пт.

2. Обсяг роботи не більше 5 сторінок друкованого тексту А-4. Текст на аркуші має бути вирівняно по ширині. При цитуванні обов'язково вказувати джерело і сторінку, з якої наводиться цитата. Лапки « » використовуються для цитат, назв творів тощо. Посилання подаються за зразком [2, с. 45], де 2 – номер згадуваного джерела у списку використаної студентом літератури, а с. 45 – номер сторінки цього джерела, що містить наведену цитату. Список літератури слід оформити згідно із вимогами ВАК України

Комп'ютерні презентації (від англ. a presentation — подання, представлення) створюються за допомогою спеціальних програм. Найпопулярніші на сьогодні технології створення комп'ютерних презентацій реалізовані у програмах MS PowerPoint та Adobe Flash.

- *Вимоги до змісту мультимедійної презентації:* відображення теми електронної презентації і даних про автора презентації або установі на першому слайді презентації; відповідність змісту презентації поставленим цілям і завданням; стислість викладу, максимальна інформативність і достовірність поданої інформації; новизна і конкурентоспроможність презентується об'єкта; формулювання запам'ятовується ключової фрази презентації.

- *Вимоги до розташування інформації на слайді:* горизонтальне розміщення інформації на слайді, форматування тексту по ширині, розміщення найбільш важливої інформації в центрі екрану і виділення її шрифтом і кольором; вставка написів під мультимедійною інформацією.

- *Вимоги до візуального і звукового ряду:* відповідність зображень і графічних об'єктів змістом презентації; забезпечення яскравості і контрастності зображення; забезпечення високої якості використовуваної аудіо інформації.

- *Вимоги до тексту,* використання контрастних кольорів для фону і тексту; виділення ключових слів у реченні жирним шрифтом або кольором; дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках та ін.); неприпустимість застосування переносів у словах; використання підкреслення лише в гіперпосиланнях.

- *Вимоги до дизайну,* використання єдиного стилю оформлення презентації; відповідність стилю оформлення (графічного, звукового, анімаційного) змістом презентації; використання психологічно комфортного фону слайдів, що не заслоняючого інформацію, представлену на них; відповідність шаблону представляється темі; доцільність використання анімаційних ефектів.

- *Вимоги адаптивності* мультимедійної презентації, можливості внесення до неї змін і доповнень в залежності від конкретної ситуації.

- *Вимоги безпеки*: захист від дії несанкціонованих користувачів; захист від негативного впливу файлів, що пересилаються по Інтернету і містять макроси, і т.д.

Поточний контроль: практична робота, публічне повідомлення, тестування, модульна контрольна робота.

Підсумковий контроль: залік (залежить від робочих планів факультетів).

Критерії оцінювання

При підготовці доповідей та презентацій враховується повнота правильність розкритої обраної теми, послідовність і логіка викладення, вміння студента застосовувати набуті знання, здатність аналізувати, оцінювати факти, події, прогнозувати результати діяльності.

Оцінка за написання доповіді або презентації виставляється згідно нормативних документів з впровадженням КМСОНП у ХНТУ.

20 балів виставляється студенту, який при підготовці доповідей та презентацій показав високий рівень знань з предмета, повно та правильно обґрунтував та розкрив, зміг зробити докладні висновки. При захисті дав вірні відповіді на всі додаткові питання, виявив глибокі, свідомі, міцні знання програмного матеріалу, точне виконання завдань творчого характеру. Студент вичерпно, впевнено, аргументовано, послідовно, логічно, струнко й переконливо виклав теоретичний матеріал. Робота виконана студентом старанно і має бездоганне зовнішнє оформлення.

15 балів виставляється студенту, який при підготовці доповідей та презентацій правильно та змістовно розкрив тему, але допускає при викладі матеріалу окремі неточності, незначні порушення послідовності викладу, переконливість аргументів недостатньо виразна. Робота виконана студентом старанно, має добре зовнішнє оформлення.

10 балів виставляється студенту, який при підготовці доповідей та презентацій розкрив тему, дав правильні відповіді

на основні питання, знає основні теоретичні положення, що розкриваються в темі, але не засвоїв їх деталей, допускає певні неточності. Припускав порушення логічної послідовності при викладі тексту, має задовільне зовнішнє оформлення роботи.

5 балів виставляється студенту, який підготував доповідь або презентацію з урахуванням всіх вимог, але не захистив їх.

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ДОПОВІДЕЙ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ З КУРСУ ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Філософія, її зміст, особливості, та роль у суспільстві.

Філософія, її гуманістичне призначення. Самовизначення людини в світі. Філософський плюралізм. Ідея мудрості. Основні функції філософії: світоглядна, пізнавальні, методологічна, критична, соціально-практична, функція культуротворення та індивідуалізації. Структура філософського знання. Філософія та культура. Світогляд як духовно-практичний феномен. Історичні типи світогляду.

Ключові поняття та терміни: філософія, життєві орієнтири, синкретичне мислення, дискурсивне мислення, рефлексія, онтологія, метафізика, натурфілософія, логіка, етика, естетика.

Завдання для самостійної роботи.

1. Яким чином специфіка проблем, що стоять перед філософією, робить її «осовною потребою нашого розуму»?
2. Яка кінцева мета філософських міркувань?
3. Назвіть функції філософії.
4. Поміркуйте над виразом: "філософія є філософуванням".
5. Охарактеризуйте структуру філософського знання.
6. Проаналізуйте взаємозв'язок філософії та культури.
7. В яких життєвих ситуаціях людина найчастіше стискається із світоглядними питаннями ?
8. Міфологія базується на дискурсивному мисленні, а філософія постає синкретичним духовним утворенням: (так чи ні?)
9. Що таке світогляд?
10. Назвіть історичні типи світогляду.

Рекомендована література

1. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2008. 280 с.

2. Петрушенко, В.Л. Філософія: навчальний посібник. ТзОВ НВФ Магнолія плюс, 2006. 243 с.
3. Русин, М. Ю., Огородник, І. В. Історія української філософії: підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. . 591 с.
4. Кремень, В.Г., Ільїн, В.В Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник. К: Книга, 2005. 528с.
5. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник. /за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. К.: Знання, 2009. 621 с.

Тема 2. Філософія Давнього Сходу. Антична філософія.

Культурно - історичні передумови виникнення філософії, "основний час". Своєрідність філософії стародавніх Індії та Китаю. Специфіка філософії Стародавньої Індії (чарвака, джайнізм, буддизм) та Китаю (конфуціанство, даосизм). Канонічні джерела староіндійської та давньокитайської філософії. Антична філософія, її своєрідність у порівнянні з філософією Стародавньої Індії та Китаю. Від Міфу - до Логосу. Від Хаосу - до Космосу. Космоцентризм античної філософії, її характерні риси, основні школи та напрями. Досокреатика: Мілетська школа, Піфагор, Геракліт, Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Елейська школа: Парменід і Зенон. Софісти і Сократ. Універсальні системи Платона і Аристотеля. Філософія епохи еллінізму: епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм, неоплатонізм. Особливості античного мислення.

Ключові поняття та терміни: сансара, карма, брахман-атман, дао, інь та ян, космоцентризм, логос, субстанція, пантеїзм, атомізм, "ейдос", софістика, евдемонізм, кініки, гедонізм, апорія, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм, неоплатонізм.

Завдання для самостійної роботи.

1. В якому із напрямів східної філософії стверджується, що буття – це страждання?
2. Хто з античних філософів є автором концепції ідеальної держави? Назвіть основні школи та напрями античної філософії.
3. Філософські школи пізньої античності.
4. Виявіть наявність логічного зв'язку між ведійськими визначеннями першоначал буття та вченням про сансару.

Рекомендована література

1. Античная философия. Энциклопедический словарь. Под ред. П. Гайденко. М.: Прогресс-Традиция, 2008. 896 с.

2. Арлычев, А. Н. Онтология и теория познания. М.: Либроком, 2010. 226с
3. Марсель, Г. Китайская мысль; пер.с фр. В. Б. Иорданского. М. : Республика, 2004. 526 с.
4. Гаспарян, Д. Э. Введение в неклассическую философию. М: РОССПЭН, 2011. 398 с.
5. Голосовкер, Я.Э. Избранное: Логика мифа. СПб.: Унив. книга, 2010. 499 с.
6. Діденко, В. Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки : Навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. 208 с.

Тема 3. Середньовічна філософія. Філософія епохи Відродження

Філософія Середньовіччя, її геоцентричний характер, основні етапи розвитку (апологетика, патристика, схоластика). Християнство і нове світобачення (К.Тертулліан, А.Августин, Ф.Аквінський, П.Абеляр). Антропоцентризм епохи Відродження, її гуманізм. Проблема цілісності людської індивідуальності. Натурфілософія Відродження, пантеїзм та діалектика (М.Кузанський, Дж.Бруно, М.Монтень). геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Галілей).

Ключові поняття та терміни: апологетика, патристика, схоластика, теоцентризм, креаціонізм, номіналізм, реалізм, універсалії, індукція, дедукція, раціоналізм, емпіризм, картезіанство.

Завдання для самостійної роботи.

1. Які основні-етапи розвитку філософії Середньовіччя?
2. Який філософський напрям відіграв позитивну роль у формуванні засад новоєвропейської науки?
3. Кого із середньовічних філософів називають "батьком середньовічної схоластики й чому?"
4. Назвіть характерні ознаки гуманізму.

Рекомендована література

1. Навчально-методичні рекомендації з вивчення змістовних модулів дисципліни «Філософія», що виносяться на самостійну роботу студента (для спец. Е ф-ту) [Текст]: Навчально-методичне видання / Укладач: Бондаревич І.М. – Запоріжжя, ЗНТУ, 2013. – 34 с.
2. Методичні рекомендації до лекційних та семінарських занять з курсу «Філософія» (для студентів денної форми навчання [Текст]:

- Навчально-методичне видання / Укладачі: Бондаревич І.М., Головка Л.В., Арсентьева Г.О. (всього 5 осіб) – Запоріжжя, ЗНТУ, 2014. – 30 с.
3. Діденко, В. Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки : Навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. 208 с.
4. Ильин В. В. Теория познания. Эпистемология. М.: Либроком, 2011. 138 с.
5. Столяров, А. А. Патрология и патристика (краткое введение), -е изд. - М.: ГЛК, 2004. 158 с

Тема 4. Філософія Нового часу.

У філософії Нового часу (насамперед у гносеології, але не тільки в ній) намітився ряд протилежних течій і підходів, суперництво і взаємодія яких визначили основні риси і закономірності її розвитку. Визначальними протилежними напрямками у філософії цього періоду були *емпіризм* і *раціоналізм*. Вони сформувались у гносеології при намаганні з'ясувати, яка з двох здатностей пізнання — чуттєвість чи розум — відіграють вирішальну роль у формуванні наукового істинного знання.

Крім означеної, у філософії Нового часу існує протистояння *матеріалізму* і *ідеалізму*. Проблема методу пізнання: Бекон, Декарт. Емпіризм і раціоналізм. Реформація: Лютер, Кальвін, Цвінглі. Філософія Нового часу. Філософські основи класичної науки.

Ключові поняття та терміни: індукція, дедукція, раціоналізм, емпіризм, картезіанство, пантеїзм.

Завдання для самостійної роботи.

1. Місце філософії Нового часу в поступі європейської думки.
2. Принципи побудови класичного раціоналізму: дуалізм чи монізм?
3. Структура та чинники досвіду в емпіричній філософії Нового часу.
4. Проаналізуйте вплив новоєвропейської філософії на розвиток наукової революції XVII ст,
5. Охарактеризуйте основні підходи стосовно осмислення проблем буття, людини і суспільства в філософії Просвітництва (Монтеск'є, Дідро, Вольтер).

Рекомендована література

1. Мамардашвили М. К. Очерк современной европейской философии / М.К. Мамардашвили. – СПб.: Азбука-Аттикус, 2012. – 608 с.

2. Миронов, В. В., Иванов, А.В. Онтология и теория познания. М.: Гардарики, 2005. 447 с.
3. Новая философская энциклопедия под ред. В. С. Степина, Г. Ю. Семигин. В 4-х т. Т. 1. М.: Мысль, 2010. 744 с., Т. 2. – М.: Мысль, 2010. – 634 с., Т. 3. – М.: Мысль, 2010. – 692 с., Т. 4. – М.: Мысль, 2010. – 736 с.
4. Свасьян К. А. Феноменологическое познание: Пропедевтика и критика. М.: Академический проект, 2010. – 206 с.
5. Свідзинський, А. Синергетична концепція культури. Луцьк: Вежа, 2009. 696 с.

Тема 5. Німецька класична філософія

Класична німецька філософія, її характерні риси. Антиномії буття і вчення про суб'єкт І.Канта. "Коперніканський" переворот у філософії І.Канта. Проблеми природи і свободи, теоретичного та практичного розуму Й.Фіхте, його "абсолютне Я". Ф.Шеллінг, розробка натурфілософії; концепція "філософії тотожності".

Панлогізм Г. Гегеля, його метод, тотожність мислення і буття, діалектика як теоретична система. Закони діалектики. Антропологічний матеріалізм та гуманізм Л.Фейербаха. Людина як чуттєво-тілесна істота, прагнення людини до щастя, чуттєвість та розум, любов як основа людського існування.

Ключові поняття та терміни: апіорний, категоричний імператив, антиномія, трансцендентальний, "річ-в-собі", раціоналізм, ірраціоналізм, діалектика, антропологізм.

Завдання для самостійної роботи

1. Сформулюйте "категоричний імператив" І.Канта.
2. Назвіть ім'я представника німецької класичної філософії, який виводив усі окреслення світобудови із діяльності "Я"?
3. Що, на думку Г. Гегеля, постає причиною руху та розвитку?
4. Порівняйте філософію песимізму та філософський оптимізм.
5. Розкрийте сутність антропологізму Л.Фейербаха.
6. Охарактеризуйте моральні та правові аспекти категоричного імперативу І.Канта.

Рекомендована література

1. Булатов, М. О. Філософський словник. К.: Стило, 2009. 575 с.
2. Буслінський, В. А., Скрипка, П. І. Основи філософських знань: підруч. Л., 2004.

3. Волинка, Г.І. і ін. Вступ до філософії. К., 2000.
4. Горлач, М.І., Кремень, В.Г., Ніколаєнко, С.М., Требін, С.М. Основи філософських знань: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 1028 с.
5. Губерський Л.В., Надольний, І.Ф., Андрущенко, В.П., Розумний, В.П., Бойченко, В.П. Філософія: навч. Посібник. 5 вид., випр. і доп. К.: Вікар, 2005. 457 с.

Тема 6. Українська філософія.

Становлення та розвиток світогляду давніх слов'ян: давньослов'янська міфологія, філософія "Велесової книги". Роль християнства у становленні філософської думки Київської Русі. Характерні особливості філософської культури Київської Русі (Феодосій Печерський, Іларіон Київський, Нестор Літописець та ін.)

Особливості української філософії. Український Сократ - С.Сковорода. Філософія П.Юркевича. Національна ідея і її теоретики: М.Грушевський, В.Винниченко, В.Липинський, Д.Донцов. Філософія української діаспори. Філософія України в ХХ ст. Філософія гуманістичної школи: М.Бердяєв, Л.Шестов, В.Зеньковський.

Українська філософія постає своєрідним явищем світової філософії. Її буття в історії світової думки розгортається в полі магнетизму західної і східної традицій філософствування. На межі між Сходом і Заходом, здолавши сили їх тяжіння, просякнута глибинними архетипами слов'янського етносу, постає українська «філософія серця».

Ключові поняття та терміни:

Кордоцентризм, соборність, всеєдність, софіологія, есхатологія, євразійство, месіанство.

Завдання для самостійної роботи

1. Коли вперше виникає професійна філософія в Україні?
2. Який навчальний заклад на теренах України був першим вищим навчальним закладом?
3. Чому Г.Сковороду називають "українським Сократом"?
4. Розкрийте сутність філософських поглядів М.Бердяєва, його вчення про свободу.
5. Філософські погляди П. Юркевича

Рекомендована література

1. Коротіч, Г.В. Історія філософії України: курс лекцій: навч.посібник. Маріуполь: ПДТУ, 2002. 148 с.
2. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
3. Петрушенко, В.Л. Філософія: навчальний посібник. ТзОВ НВФ Магнолія плюс, 2006. 243 с.
4. Русин, М. Ю., Огородник, І. В. Історія української філософії: підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. . 591 с.
5. Кремень, В.Г., Ільїн, В.В Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник. К: Книга, 2005. 528с.
6. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник. /за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. К.: Знання, 2009. 621 с.

Тема 7. Сучасна філософія (XIX-XXІст.)

Сучасна світова філософія: основні тенденції та характерні особливості. Пошук нестандартних парадигм. Філософський ірраціоналізм як умонастрій і філософський напрям. "Філософія життя" і її різновиди. А Шопенгауер, Ф.Ніцше, В.Дільтей, А Бергсон.

Ірраціональні ідеї християнського екзистенціалізму - С.К'єркегор. Екзистенціальна філософія: М.Хайдеггер, К.Ясперс, А.Камю, Ж.-П.Сартр. Класичний психоаналіз З.Фрейда. Ідея несвідомого, структура психіки за З.Фрейдом, архетипи несвідомого - К.-Г.Юнг, "соціальний характер" та "соціальне" несвідоме - Е.Фромм. Аналітична філософія. Логічний позитивізм. Постпозитивізм. Лінгвістична філософія. Аналітизм. Структуралізм.

Ключові поняття та терміни: філософія життя, ірраціоналізм, волюнтаризм, тотальність, екзистенціалізм, несвідоме, герменевтика, сцієнтизм, верифікація, парадигма, архетип, позитивізм, аналітизм, структуралізм.

Завдання для самостійної роботи

1. Чому А.Шопенгауер вважається засновником некласичної філософії?
2. Які стадії сходження у своєму внутрішньому відношенні до життя проходить людина, згідно С.Кіркегору?
3. Яким було ставлення Ф.Ніцше до християнства? За що

Ф. Ніцше піддавав критиці християнську мораль?

4. Розкрийте сутність філософії сциєтнизму.

5. Проаналізуйте постмодерністські проекти перебудови філософії, політики, естетики, мистецтва.

Рекомендована література

1. Свасьян К. А. Феноменологическое познание: Пропедевтика и критика. М.: Академический проект, 2010. – 206 с.

2. Свідзинський, А. Синергетична концепція культури. Луцьк: Вежа, 2009. 696 с.

3. Столяров, А. А. Патрология и патристика (краткое введение), -е изд. - М.: ГЛК, 2004. 158 с

4. Хайдеггер, М. Ніцше. Т.1-СПб., 2006; Ніцше. – Т.2. – СПб., 2007.

5. Хофмайстер, Х. Что значит мыслить философски? Поиск фундамента всего знания и всего сущего.[Пер. с нем. СПб.: Изд. СПб., 2006. 446 с.

4. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Вимоги для оформлення контрольних робіт

Тему контрольної роботи студенти вибирають з наведеного нижче переліку. Варіант контрольної роботи студенти вибирають за двома останніми цифрами залікової книжки. Якщо число, утворене двома останніми цифрами залікової книжки, більше ніж кількість варіантів контрольних робіт, треба Наприклад, номер залікової книжки 963125, тоді тема роботи може бути 25.

Студентам запропоновано розібрати три проблемні питання в контрольній роботі.

Контрольна робота складається з титульного аркушу, плану, оформленого згідно вимог тексту, висновків, та переліку використаної літератури.

Етапи написання контрольної роботи:

1) ознайомлення з базовою літературою по темі;

2) аналіз літератури і складання плану роботи,

3) систематизація матеріалу, редагування, остаточне оформлення роботи;

Попередньо студент знайомиться з базовою літературою, складає план роботи, аналізує додаткові джерела інформації. План роботи містить вступ, 2-3 питання, що розкривають зміст проблеми,

висновки, список використаної літератури. Розкриваючи зміст проблеми треба враховувати історію її становлення і сучасний стан проблеми. Кожне питання повинно закінчуватися чітко сформульованими висновками.

Список літератури має включати не тільки підручники і посібники, але і монографії та наукові статті (не менше 2). Список літератури складається з 5-7 джерел. Фінальним етапом підготовки доповіді чи реферату є систематизація матеріалу, уточнення плану і оформлення роботи.

3. В електронному вигляді матеріал слід готувати у форматі MS Word, розмір сторінки А4 (всі поля – 2 см.), міжрядковий інтервал – 1,5, шрифт Times New Roman, 14 кегль. Абзацний відступ ставити автоматично 1,25 см. Всі міжабзацні інтервали 0пт.

4. Обсяг роботи не більше 15 сторінок друкованого тексту А-4. Текст на аркуші має бути вирівняно по ширині. При цитуванні обов'язково вказувати джерело і сторінку, з якої наводиться цитата. Лапки « » використовуються для цитат, назв творів тощо. Посилання подаються за зразком [2, с. 45], де 2 – номер згадуваного джерела у списку використаної студентом літератури, а с. 45 – номер сторінки цього джерела, що містить наведену цитату. Список літератури слід оформити згідно із вимогами ВАК України

Всі роботи, що не відповідають зазначеним вимогам за оформленням повертаються на доопрацювання.

Згідно з пунктом 3 «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (затв. наказом МОН України від 2.06.93 за № 161), навчальний процес у вищих навчальних закладах здійснюється у таких формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи. Самостійна робота студента – «це його самостійна діяльність-учіння, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі»

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Відтак, метою самостійної роботи студентів є набуття додаткових знань, перевірка отриманих знань на практиці, вироблення фахових та дослідницьких вмій та навичок.

Під час вивчення навчальної дисципліни виокремлюють такі види самостійного учіння студента: слухання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних і лабораторних робіт;

відпрацювання тем лекцій та семінарських занять, виконання практичних і лабораторних робіт студентами заочної форми навчання; підготовка рефератів і курсових робіт, написання дипломної роботи; підготовка до модульного контролю та іспитів; робота з літературою та ін.

Самостійну роботу над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни студенти можуть виконувати у бібліотеці вишого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах. Опрацювавши літературні, наукові та публіцистичні джерела (шляхом читання, запам'ятовування, конспектування, цитування тощо), а також отримавши консультації викладача, студенти повинні сформулювати уявлення про визначені феномени, проблеми, явища та процеси.

Варіанти контрольних робіт

Варіант 1.

1. Філософія, її специфіка та виникнення. Особливість філософських проблем.
2. Філософія Нового часу: вихідні принципи (Р.Декарт, Ф.Бекон).
3. Філософська герменевтика, її можливості й межі.

Варіант 2.

1. Предмет філософії та її функції. Особливість формулювання й вирішення філософських проблем.
2. Проблема соціальної рівності, волі й справедливості у світовій історико-філософській думці: критерії, можливі підходи до її вирішення на прикладі ідей про справедливе суспільство Т.Мора і Т.Кампанелли.
3. Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха.

Варіант 3.

1. Визначте філософію через мудрість, мислення, діалог.
2. Центральна проблема філософії середніх віків. Схоластика як вінець середньовічної філософії.
3. «Істина вийде назовні і без нас» - «Назовні виходить рівно стільки істини, скільки ми виводимо» /Б.Брехт/. Проаналізуйте ці вислови з позицій філософської теорії пізнання.

Варіант 4.

1. Філософія, міфологія, релігія, наука як можливі варіанти

систем знання про світ (загальні та відмінні риси).

2. Проблема «людина – світ» у розумінні східної філософії. Особливості філософствування у Давній Індії та у Давньому Китаї.

3. Поясніть механізм дії третього закону діалектики – закону заперечення заперечення. Чому тільки два заперечення дають розвиток?

Варіант 5.

1. Що таке світ ідей (ейдосів) Платона? У чому сутність тріади «Єдине – Розум – Світова Душа»?

2. Розкрийте діалектику взаємозв'язку категорій: «одиничне особливе – загальне», «ціле – частина».

3. Розкрийте сенс прагматизму. (XX ст.)

Варіант 6.

1. Прокоментуйте логічні докази софістів і покажіть їх значення у становленні філософського знання.

2. Політична філософія Нового часу (Н.Макіавеллі, Т.Гоббс, Д.Локк).

3. Галілео Галілей дивиться у телескоп і бачить там універсальні закони світу, які до Галілея не бачив ніхто, а після Галілея їх побачили усі. Поясніть ситуацію з позицій філософської теорії пізнання.

Варіант 7.

1. Дайте порівняльний аналіз Стародавньої філософії Сходу і Заходу.

2. Постать Ансельма Кентерберійського у філософії Середньовіччя.

3. Характерні риси філософії Відродження.

Варіант 8.

1. Сенс життя в скептицизмі і стоїцизмі

2. Філософія Нового часу: раціоналістично-дедуктивна програма освоєння світу Р.Декарта. Принцип «cogito ergo sum» («мислю, отже, існую»).

3. Розкрийте діалектику взаємозв'язку категорій: «необхідність – випадковість», «неможливість – можливість – дійсність».

Варіант 9.

1. Структура філософського знання.
2. Які проблеми, сформульовані західною і східною стародавньою філософією, ми відносимо до скарбниці світової філософської думки.
3. Німецька класична філософія: Іммануїл Кант.

Варіант 10.

1. Філософія Давньої Індії: основні філософські школи (ведизм, санхья, ньяя, вайшешика, міманса, йога і ін.).
2. Зміст роботи Томазо Кампанелла "Місто Сонця".
3. Загальна характеристика філософії Нового часу (XVII ст.): специфіка, коло проблем, напрямки, представники.

Варіант 11.

1. Філософія Давнього Китаю: основні філософські школи (конфуціанство, даосизм, легізм).
2. Коло філософських проблем: проблема матеріального та ідеального. Основне питання філософії.
3. Що означає фраза давньогрецького філософа Піфагора, – який першим назвав себе філософом, – «філософія починається із здивування»? Дайте пояснення з позицій розуміння сутності філософії та суті філософствування.

Варіант 12.

1. Філософія епохи Античності: основні філософські проблеми.
2. Німецька класична філософія: Георг Гегель.
3. Філософія марксизму.

Варіант 13.

1. Філософія епохи Античності: постановка питань про світ філософами-досократиками (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр; Піфагор; Геракліт).
2. Проблема буття в філософії. Специфіка соціального буття та його виміри.
3. Розкрийте діалектику взаємозв'язку категорій: «причина –наслідок», «необхідність – випадковість».

Варіант 14.

1. Філософія епохи Античності (Давньої Греції): народження філософії людини (софісти, Сократ).

2. Чому питання методології наукового пізнання стає визначальною проблемою філософії Нового часу.

3. Дайте відповідь на запитання, яке цікавило М.Гайдеггера «Чому взагалі існує щось, а не ніщо?» (обґрунтуйте її з позицій філософського розуміння сутності й механізмів роботи людської свідомості).

Варіант 15.

1. Як змінюється уявлення про світ в античній філософії.

2. Становлення й розвиток філософської думки в Україні (X-XIX ст.)

3. Чому у первісному суспільстві не могло бути капіталістичних стосунків? (Відповідь дати з позицій філософської теорії суспільно-економічних формацій К.Маркса.)

Варіант 16.

1. Філософія епохи Античності: філософська система Аристотеля (його «метафізика», «логіка», «політика»).

2. Взаємовідносини філософії і науки.

3. Запропонуйте та обґрунтуйте філософські критерії «за» та «проти» самотності людини.

Варіант 17.

1. Філософія еллінізму: втрати і здобутки.

2. Філософські погляди Г.Сковороди (світ, людина, суспільство в його філософії).

3. На яких засадах можна вважати правильним та у чому помилковість вислову «думка є матеріальною»?

Варіант 18.

1. Філософія епохи Середніх віків: віхи становлення і розвитку (до філософський період, апологетика, патристика, схоластика).

2. Розкрийте сутність ранньоантичної філософії.

3. Як Ви розумієте філософію? Дайте прийнятне для Вас пояснення, що таке філософія та навіщо вона.

Варіант 19.

1. Філософія Нового часу: загальна характеристика.

2. Покажіть різну сутність ідеалістичного та матеріалістичного напрямків в філософії на прикладі філософії Античності: вчення Платона про ідеї та вчення Демокрита про атоми і порожнечу.

3. Дайте аналіз глобальних проблем сучасності (екологічні проблеми, проблеми загрози атомної війни, проблеми негативних наслідків НТР і ін.) з позицій аналізу загальнолюдських засад світової культури.

Варіант 20.

1. Чому ранньоантичну філософію порівнюють з фізикою?
2. Сутність філософії Відродження.
3. Дайте аналіз діалектики взаємозв'язку природи та суспільства (людини). Укажіть протиріччя в системі «природа – суспільство» у сучасному світі та можливості їх подолання.

Варіант 21.

1. Структура філософського знання.
2. Поняття «матерія» – як філософська категорія та як науковий термін: порівняльний аналіз.
3. Розкрийте зміст ідеї «категоричного імперативу» І.Канта.

Варіант 22.

1. Діалектика як теорія розвитку: закони діалектики.
2. Сучасна філософія науки: позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм.
3. Дайте філософський аналіз проблеми сенсу життя людини.

Варіант 23.

1. Філософія модерну (XX ст.): основні філософські проблеми та найбільші філософські напрямки.
2. Філософія Г.Сковороди.
3. Розкрийте діалектику взаємозв'язку категорій «сутність – явище», «зміст – форма».

Варіант 24.

1. Поясніть еволюцію середньовічної філософії за висловлюваннями: «Вірю, бо абсурдно» (К.Тертуліан), «Розуміння є винагородою за віру» (А.Августин), «Пізнаю те, уві що вірю» (П.Абеляр).
2. Західна філософія XX ст.: розуміння людини та світу у філософії психоаналізу З.Фрейда.
3. Звідки йдуть витoki теми абсурду в філософії А.Камю?

Варіант 25.

1. Діалектико-матеріалістичне розуміння історії і теорія суспільно-економічних формацій у марксизмі.
2. У чому полягає сутність концепції «спорідненої праці» у філософії Г.Сковороди?
3. Охарактеризуйте головні риси філософії постмодернізму.

Варіант 26.

1. Особливості філософії Сходу. Модель суспільства у Конфуція.
2. Філософія Ф.Ніцше. Проблема переоцінки цінностей та проблема надлюдини в філософії Ніцше.
3. Сутність філософії екзистенціалізму.

Варіант 27.

1. Класика античності: основні філософські проблеми, принципи філософствування, філософські напрямки.
2. Які моральні проблеми ставили і вирішували мислителі Київської Русі?
3. Філософія А.Шопенгауера.

Варіант 28.

1. Філософія Давньої Індії: основні філософські проблеми, школи, категорії.
2. Принципи взаємодії держави та "громадянського суспільства" у політичній філософії Т.Гоббса та Дж.Локка.
3. Дайте філософський аналіз проблеми сенсу людської історії.

Варіант 29.

1. Філософія Давнього Китаю: основні філософські проблеми, школи, категорії.
2. Психоаналітична філософія З.Фрейда і неофрейдизм: схожість і відмінності.
3. Місце ідей М.Гайдеггера у філософії XX ст.

Варіант 30.

1. Сократ і софісти. У чому сутність їх конфлікту.
2. Постаць Філона Олександрійського у середньовічній філософії.
3. Проаналізуйте характерні риси епохи Просвітництва.

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Питання до першого модулю

1. Що таке філософія і навіщо вона.
2. Де зародилася західна філософія?
3. Дайте хронологічну послідовність історії філософії за 2500 р.
4. Можливі варіанти систем знання про світ. Філософія посеред міфології, релігії і науки.
5. Філософія посеред інших систем знання про світ: філософія і міфологія.
6. Філософія посеред інших систем знання про світ: філософія і релігія.
7. Філософія посеред інших систем знання про світ: філософія і наука.
8. Коло філософських проблем: «людина-світ» як предмет філософії.
9. Коло філософських проблем: проблема буття та свідомості (мислення).
10. Коло філософських проблем: проблема матеріального та ідеального. Основне питання філософії.
11. Коло філософських проблем: проблема пізнаванності світу.
12. Основні моменти взаємин «людина – світ» у розумінні східної філософії (і релігії).
13. Людина у первіснообщинному суспільстві і світ людини цієї епохи.
14. Людина в античному суспільстві і світ людини цієї епохи.
15. Світ Античності у поняттях та сюжетах давньогрецької міфології.
- Філософська постановка питання філософами-досократиками (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр; Піфагор; Геракліт; Зенон Елейський).
16. Народження філософії людини: софісти, Сократ.
- Платон, учень Сократа: основні положення його філософського вчення. Опонент Платона – Демокрит.
17. Філософське вчення Аристотеля.
18. «Проблема "мудреця"» у філософії Давньої Греції: стоїки, скептики, епікурейці, кініки (циніки).
19. Філософія Середніх віків: суперечка про універсалії – реалізм і номіналізм.
20. Історико-культурні "механізми" руйнування картини світу

21. Середніх віків. Епоха Реформації.
22. Людина у середньовічному суспільстві і світ людини цієї епохи.
23. Християнство як західний тип релігії: принципи побудови та функціонування у світі.
24. Філософія Середніх віків: джерела (Блаженний Августин).
25. Філософія Середніх віків: схоластика (Еріугена, Ансельм Кентерберійський,.)
26. Філософія Середніх віків: Хома Аквінський.
27. У чому полягає єдність перервності та неперервності простору і часу? Наведіть приклади.
28. Назвіть філософські та фізичні властивості простору і часу.
29. Покажіть їх спільні риси та відмінності. Чому простір має зворотний характер, а час – незворотний
30. Що таке онтологія?

Питання до другого модуля

1. Принципи побудови класичного раціоналізму: дуалізм чи монізм?
2. Структура та чинники досвіду в емпіричній філософії Нового часу.
3. Покажіть новизну поглядів французького Просвітництва на людину і суспільство.
4. Принципи філософського деїзму в просвітницькій філософії.
5. Розкрийте сутність “перевороту”, який здійснив І.Кант у філософії.
6. Докритичний і критичний періоди в творчості І.Канта.
7. Що таке «річ в собі» Канта?
8. Науковчення Фіхте і його «ідеалізм свободи»
9. Філософія тотожності Й. Шеллінга
10. Філософська система та діалектичний метод Г. Гегеля.
11. Критика німецького ідеалізму в філософській антропології Л.Фейербаха.
12. Що таке об’єктивний ідеалізм?
13. Поняття суб’єктивного ідеалізму.
14. Що таке метафізика?
15. Що таке агностицизм?
16. Назвіть основні закони діалектики.
17. Теоретичні витоки виникнення марксизму.
18. Дайте визначення загально-соціологічному закону розвитку суспільства.
19. Дайте визначення поняттям «базис» та «надбудова».

20. Що таке суспільне буття?
21. Свідомість — основні підходи до її походження?
22. Що таке суспільна свідомість?
23. Співвідношення абсолютної та відносної істини.
24. Назвіть історичні етапи філософії.
25. Чим визначається сутність людини в екзистенціалізм?
26. Основні ідеї прагматизму.
27. Позитивізм та його різновиди.
28. Сутність марксизму.
29. «Філософія життя» Ніцше.
30. Філософська феноменологія та її представники

6. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ З КУРСУ ФІЛОСОФІЯ

Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

1. Бичко, А.К., Бичко, І.В., Табачковський, В.Г. Філософія як історія філософії: підручник / за ред. Ярошовця В.І. К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
2. Бондаревич, І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій: навчальний посібник. Запоріжжя, ЗНТУ 2012. 252 с.
3. Булатов, М. О. Філософський словник. К.: Стилос, 2009. 575 с.
4. Буслінський, В. А., Скрипка, П. І. Основи філософських знань: підруч. Л., 2004.
5. Волинка, Г.І. і ін. Вступ до філософії. К., 1999.
6. Горлач, М.І., Кремень, В.Г., Ніколаєнко, С.М., Требін, С.М. Основи філософських знань: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 1028 с.
7. Губерський Л.В., Надольний, І.Ф., Андрущенко, В.П., Розумний, В.П., Бойченко, В.П. Філософія: навч. Посібник. 5 вид., випр. і доп. К.: Вікар, 2005. 457 с.
8. Касьян, В.І. Відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид. К.: Знання, 2008. 347 с.
9. Коротіч, Г.В. Історія філософії України: курс лекцій: навч.посібник. Маріуполь: ПДТУ, 2002. 148 с.
10. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2008. 280 с.

11. Петрушенко, В.Л. Філософія: навчальний посібник. ТзОВ НВФ Магнолія плюс, 2006. 243 с.
12. Русин, М. Ю., Огородник, І. В. Історія української філософії: підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. 591 с.
13. Кремень, В.Г., Ільїн, В.В Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник. К: Книга, 2005. 528с.
14. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник. /за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. К.: Знання, 2009. 621 с.

Діденко, В. Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки : Навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. 208 с.

Кримський, С. Б. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003. 240 с.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. - 126 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>
2. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2018. – 432 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>
2. Основи філософських знань. Підручник. Для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – молодший спеціаліст / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. За ред. В.А. Буслинського. – Львів: “Новий Світ – 2000”, 2020.– 352 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>
4. Петінова О.Б. Філософія: навч. посіб. - Одеса: Ун-т Ушинського, 2019. - 304 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>
- 5.Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навчальний посібник для

студентів вищих закладів освіти. – Львів: “Новий Світ-2000”, 2020. – 296 с. //

<https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

6. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів

акредитації / за ред. О.В.Рябініної, Л.І.Юрченко. – Х.: Вид-во Іванченка І.С., 2021. – 286 с. //

<https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

7. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич,

Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. - Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. - 440 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

8. Вступ до філософії: навч. посіб. до самостійної роботи для здобувачів ступеня

бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського ;

уклад.: Б.В. Новіков, Р.М. Богачев, С.І. Бабіна, В.М. Зуєв, Г.М. Костроміна, Т.М. Свідло, М.І.

Сторожик. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 84 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

9. Геращенко, Т. Г. Практикум з історії філософії : навч. посіб. Суми: Університетська

книга, 2019. – 126 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

10. Гнатюк Я. Статуси філософії : навч. посіб. / Я. Гнатюк ; ДВНЗ «Прикарпатський нац.

ун-т ім. В. Стефаника». – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2018. – 156 с. //

<https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

11. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Філософія (філософія, релігієзнавство,

етика і естетика / Саїтгареева О.Г. - Кривий Ріг, 2019. - 190 с. // <https://fpk.in.ua/elektronbiblioteka>

12. Кредитно-модульний курс з філософії, логіки, етики, естетики, релігієзнавства, соціології : навчальний посібник / [Стогній І.П., Кравченко О.П., Левченко І.М., Левченко

Л.Ю., Харченко Л.М., Юхименко Н.Ф.]. – Переяслав-Хмельницький: «Видавництво К С В», 2018. – 382 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>